

כאזו, ה"ג ישפיל עלמו כעפר, [וגם] לרץ שתהיה עפר המלמחמח לרמח אה"ל שיהיה שפל כעפר ומלמחמח לכל מחורתו ומעשיו. משא"כ בסוטה [שהוא] אשה שא"ל לה להחממות לעפר בענין המלמחמח, כי צמח יפה כחם הלא המלמד צחו חורה כאילו מלמד חפלות [סוטה כ' ע"א], ומלאכת החכמה לא ידעו כ"א צעוייה וק"ל [מגילה כ"ו ע"ב] בכל המלות עווייה לאריגה לאו כלום היא, ולכן גם בעפר מדבר מהני"ט, אבל משה כשדק לישראל הקפיד דוקא על דבר המלמחמח, ולכן לקח עפרות זהב ולא לקח עפר מדבר שאין בה רק רמח הכניעה אבל אינה מלמחמח. והא"ש שהאשה חכמה שאלה מפני מה אין מיתתן שוכה, דאין לומר שדקן כסוטה ולא ראה ליקח מעפר מדבר מפני שאינה מלמחמח א"כ מדוע כשירה לסוטה, והשיב לה לעולם דקן כסוטה ולא לקח עפר מדבר מפני שאינה מלמחמח, משא"כ באשה שאין לה חכמה אלא בפלך וכ"ל ודו"ק.

שאלה אשה חכמה את ר"א מאחר שמעשה העגל שוין מפני מה אין מיתתן שוה א"ל אין חכמה לאשה אלא בפלך. ונריך להחישב לרמח תשובת השאלה בתשובת ר"א. יוצן עפ"י מה דאמרו לקמי' עדים והתראה בסייף עדים בלא התראה במגפה לא עדים ולא התראה בהדרוקן, ועיין פירש"י מדכתיו וחר על פני המים לא נתכוון משה אלא לבדוקן כסוטה. והנה ע"כ ז"ל דהוראת שעה הייתה זאת דהרי צדיקה בסוטה לא מהני שחיקת הזהב אלא עפר ממש כדמוכה צמח' סוטה ע"ז ע"ב. ויש לתת טעם להוראת אותה השעה משום דק"ל צמח' כיסוי הדם [חולין פ"ח ע"ב] דאין מכסין בעפר מדבר מפני שאינה מלמחמח כשזרעין בה, אבל מכסין בעפרות זהב וכתבו שם בתוס' [ד"ה שחיקת] שערות זהב מועיל להלמחמח ע"י זל"ט, ולכן שחק זהב העגל, ולא היה באפשרי לו ליקח עפר מדבר (אעפ"י שכתבו תוס' [ד"ה אלא] כשצאו ישראל למדבר היתה מלמחמח, רוב המפרשים פליגי ביה) וצ"ל פליגי רבנן ארי' יוסף ביה אך ז"ל דע"כ בעפר סוטה לא קפדין אהא שהרי בסוטה גופה עפר מדבר כשהיה ביה והדור קושיא לדוכתיה אי צדקן כסוטה מדוע לא לקח עפר מדבר.

מלכים [פ"ג ה"ח], ולכן דנס בסייף וא"ש. והנה כל זה אי נשים פסולין לדון עיין (פ"ק) שבעות [כ"ע ע"ב חוד"ה שבעות], דאל"ה היה יכול לדונם בסנהדרין נשים שהיו כולם כשרים שלא חטאו בעגל, והטעם דאין מושיצים נשים דין דצדי בסנהדרין חכם חרשים ואין חכמה אפי' לנשי אותו הדור שהרי כתיב [שמות ל"ה כ"ה] וכל אשה חכמה לב בדיה עוו, ולמה לא מילא ה' אותם בשאר חכמה כמו שמילא לשארי חכמי לב כדכתיב [שם ל"א ו'] וצלב כל חכם לב נחתי חכמה, אע"כ דאין חכמה ולא היה ראוי לדון ועל כן דנס דין מלך בסייף, והנה המאמר מבוחר לפניך ודו"ק פ"ב.

שאלה אשה חכמה את ר"א מאחר שמעשה העגל שוין מפני מה אין מיתתן שוה א"ל אין חכמה לאשה אלא בפלך. ונריך להחישב לרמח תשובת השאלה בתשובת ר"א. יוצן עפ"י מה דאמרו לקמי' עדים והתראה בסייף עדים בלא התראה במגפה לא עדים ולא התראה בהדרוקן, ועיין פירש"י מדכתיו וחר על פני המים לא נתכוון משה אלא לבדוקן כסוטה. והנה ע"כ ז"ל דהוראת שעה הייתה זאת דהרי צדיקה בסוטה לא מהני שחיקת הזהב אלא עפר ממש כדמוכה צמח' סוטה ע"ז ע"ב. ויש לתת טעם להוראת אותה השעה משום דק"ל צמח' כיסוי הדם [חולין פ"ח ע"ב] דאין מכסין בעפר מדבר מפני שאינה מלמחמח כשזרעין בה, אבל מכסין בעפרות זהב וכתבו שם בתוס' [ד"ה שחיקת] שערות זהב מועיל להלמחמח ע"י זל"ט, ולכן שחק זהב העגל, ולא היה באפשרי לו ליקח עפר מדבר (אעפ"י שכתבו תוס' [ד"ה אלא] כשצאו ישראל למדבר היתה מלמחמח, רוב המפרשים פליגי ביה) וצ"ל פליגי רבנן ארי' יוסף ביה אך ז"ל דע"כ בעפר סוטה לא קפדין אהא שהרי בסוטה גופה עפר מדבר כשהיה ביה והדור קושיא לדוכתיה אי צדקן כסוטה מדוע לא לקח עפר מדבר.

ונ"ל ליישב צמח שאנו מחפלין בכל יום ונפשי כעפר לכל תהיה ופירשו המפרשים ביה כעפר האתה שהכל דשן עליה והכל נחווין ממנה שמלמחמח לכל העולם, כן חכה שנהיה סבלנים לכל דשים עלינו וממנו חלא חורה והוראה לכל ישראל, ומעשה ידינו יהי מעשה הלדקה ועצודת ה'. וידוע כי כל מלות כאלו באים לרמח על מידת הכניעה והענוה כמו שפי' רש"י [ויקרא י"ד ד'] צען אחר ואזוץ אס הגציה עלמו כחא ישפיל עלמו

ד"ה הנה, דברים עמ' ס"ה ד"ה ואמר, חת"ס ליקוטים בראשית עמ' ל"ג ד"ה אנכי.

פח) בסוטה.

פט) על מלאכת המשכן, כ"ה ברמב"ן שם.

צ) עיין ספרי דברים א' וירושלמי שקלים ב' ע"ב דזהב משכן ושל כפורת מכפרים על זהב העגל.

צא) במקור לעיל מיניה מייתי מרמב"ן שם דקרא דלא תבערו וגו' אתי לאסוד בשבת מלאכת אוכל נפש.

צב) שבת ק"ל ע"א פסחים ס"ה ע"ב.

פב) תו"מ השלם שמות עמ' קצ"ח ד"ה כשלשת.

פג) עיין תוס' הג"ל ותוס' שם ד"ה שחק, וצ"ב.

פד) ראה לקמן ע"ה ע"ב ד"ה דברים.

פה) הסוגריים במקור.

פו) כמ"ש במדבר ה' י"ז "ומן העפר... בקרקע המשכן".

פז) כ"ה בראשית חכמה שער הענוה סו"פ ג' בשם מהר"ש

אלקבץ. ומעין זה באבודרהם, סידור בית יעקב למהריב"ץ, ומחזור כל בו. - ועיין ח"י חולין שם ד"ה בזכות, תו"מ בראשית עמ' ס'